

הלכות שבועות פרק יב

א. אף על פי שלוקה הנשבע לשוא או על שקר, וכן הנשבע שבועת העדות או שבועת הפקדון ומביא קרבן אין מתכפר להן עוון השבועה כלו, שנאמר "לא ינקה ה'" (שמות כו; דברים ה, י): אין לזה נקיון מדין שמים עד שיפרע ממנו על השם הגדול שחלל, שנאמר "וחללת את-שם אלהיך, אני ה'" (ויקרא יט, יב). לפיכך צריך אדם להזהר מעוון זה, יותר מכל העבירות.

ב. עוון זה מן החמורות הוא, כמו שבארנו בהלכות תשובה; אף על פי שאין בו לא כרת, ולא מיתת בית דין יש בו חלול השם המקדש, שהוא גדול מכל העוונות.

ג. מי שנשבע בשמים ובארץ ובשמש וכיוצא בהן אף על פי שאין כונתו אלא למי שבראם, אין זו שבועה; וכן הנשבע בנביא מן הנביאים, או בכתב מכתבי הקדש אף על פי שאין כונתו אלא למי ששלח נביא זה או למי שצוה בכתב זה, אין זו שבועה. ואף על פי שאין אלו שבועות, מאימין עליהן ומלמדין את העם שלא ינהגו קלות ראש בכך; ומראין בעיניהם שזו שבועה, ופותחין להם פתח ומתירין להם.

ד. במה דברים אמורים, בשאר כתבי הקדש. אבל הנשבע בתורה אם נשבע במה שכתוב בה, דעתו על ההזכרות; ואם נשבע בה סתם, דעתו על הגויל, ואין כאן שבועה. נטלה בידו ונשבע בה הרי זה כמי שנשבע במה שכתוב בה, ואסור. והנשבע בתורה סתם אם תלמיד חכמים הוא, אינו צריך שאלה לחכם; ואם עם הארץ הוא, צריך שאלה לחכם, כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות.

ה. עבד שנשבע אין רבו צריך לכפותו, והרי הוא אחר שנשבע פקדם שנשבע: לפי שאין גופו קנוי לו, כדי שתחול עליו שבועתו; ונאמר בשבועות "לאסר אסר על-נפשו" (במדבר ל, ג), מי שנפשו ברשותו יצא עבד, שהוא ברשות אחרים, ונמצא זה, כמי שנשבע על נכסי אחר.

ו. קטנים שנשבעו, והן יודעין טעם השבועה אף על פי שאינן חייבין כופין אותן לעמד בדבריהן כדי לחנכן ולאים עליהם, שלא ינהגו קלות ראש בשבועות. ואם היה הדבר שנשבעו עליו, דבר שאין הקטן יכול לעמד בו אלא אם כן נזק כגון שנשבע שיצום, או שלא יאכל בשר זמן מרבה מכה אותו אביו או רבו, וגוערין בו, ומראין לו שהתרה שבועתו, כדי שלא יהיה רגיל להקל ראש בשבועות.

ז. צריך להזהר בקטנים הרבה, וללמד לשונם דברי אמת בלא שבועה כדי שלא יהיו רגילין להשבע תמיד, כגויים; וזה הדבר כמו חובה הוא על אבותיהם, ועל מלמדי תינוקות.

ח. השומע הזכרת השם מפיו חברו לשוא, או שנשבע לפניו לשקר, או שברך ברכה שאינה צריכה, שהוא עובר משום נושא שם ה' לשוא כמו שבארנו בהלכות ברכות הרי זה חייב לנדותו; ואם לא נדהו, הוא בעצמו יהא בנדוי. וצריך להתיר אותו מיד, כדי שלא יהיה מכשול לאחרים שהרי אינו יודע שנדהו. ואם תאמר יודיעו, נמצאו כל העולם בנדוי שהרי למדו לשונם מעוה ושבועה תמיד.

ט. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּשֶׁהָיָה הַנִּשְׁבָּע הַזֶּה אוֹ הַמְּבָרֵךְ לְהַבְטִילָה מִזֵּיד; אָבֵל אִם הָיָה שׁוֹגֵג, וְלֹא יָדַע שֶׁזֶה אֲסוּר אֵינוֹ חַיֵּב לַנִּדּוּתוֹ. וְאֲנִי אוֹמֵר שֶׁאֲסוּר לַנִּדּוּתוֹ, וְלֹא עָנַשׁ הַכָּתוּב שׁוֹגֵג; אֲלֵא מִזְהִירוֹ וּמִתְּרָה בּוֹ, שְׁלֹא יִחְזֹר.

י. וְלֹא שְׁבוּעָה לִשְׂוֹא בַלְבָּד, הִיא שֶׁאֲסוּרָה; אֲלֵא אִפְלוּ לְהִזְכִּיר שֵׁם מִן הַשְּׁמוֹת הַמִּיחָדִּין לַבְטָלָה אֲסוּר, וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא נִשְׁבָּע: הֲרִי הַכָּתוּב מְצִיָּה וְאוֹמֵר "לִירְאָה אֶת-הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא" (דְּבָרִים כח, גח); וּבִכְלָל יִרְאָתוֹ, שְׁלֹא יִזְכִּירוּ לַבְטָלָה.

יא. לְפִיכָךְ אִם טָעָה הַלְשׁוֹן וְהוֹצִיא שֵׁם שְׁמַיִם לַבְטָלָה יִמָּהֵר מִיָּד וַיִּשְׁבַּח וַיִּפָּאֵר וַיְהַדֵּר לוֹ, כִּדִּי שְׁלֹא יִזְכֹּר לַבְטָלָה. כִּי־צַד: אָמַר ה' אוֹמֵר בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וָעֶד, אוֹ גְדוֹל הוּא וּמְהֻלָּל מְאֹד, וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה לַבְטָלָה.

יב. אִף עַל פִּי שֶׁמֶתֵּר לְהַשְׁאִיל עַל הַשְּׁבוּעָה, כִּמּוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ וְאֵין בָּזֶה דְּפִי, וּמִי שֶׁלְּבוּ נֻקְפוּ בְּדָבָר זֶה אֵינוֹ אֲלֵא שְׁמִיץ מִיָּנוּת. אִף עַל פִּי כֵן, רָאוּי לְהִזְהָר בְּדָבָר זֶה; וְאֵין נִזְקָקִין לְהִתֵּר אֲלֵא מִפְּנֵי דְּבַר מְצִיָּה, אוֹ מִפְּנֵי צִרְף גְּדוֹל. וְטוֹבָה גְּדוּלָּה הִיא לְאָדָם שְׁלֹא יִשְׁבַּע כָּלָל; וְאִם עָבַר וְנִשְׁבָּע שְׁיִצְטַעַר, יַעֲמִיד בְּשְׁבוּעָתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "נִשְׁבָּע לְהִרְע, וְלֹא יָמַר" (תְּהִילִים טו, ד), וְכָתוּב אַחֲרָיו "עֲשֵׂה-אֱלֹה לֹא יִמוּט לְעוֹלָם" (תְּהִילִים טו, ה).